

Estanis Puig, L'Escala, 19 de novembre del 2022

[Text de la presentació del llibre *Bèsties de companyia*, a l'Alfolí de la Sal de l'Escala]

Enllaç al vídeo de la presentació (Canal 10):

<https://www.canal10.cat/video/22556-es-presenta-b-sties-de-companyia-de-dami-bardera>

L'UNIVERS BARDERA

1.- Vaig entrar a l'univers Bardera de la mà del seu pare. Ens trobem regularment a Viladamat i em parlava del seu fill escriptor. Ara deu fa tres anys, em va convidar a la presentació a Vitel·la de l'antologia de contes *Un circ al pati de casa*.

Vaig cometre l'error d'explicar-li a en Joan i aquí em teniu a la presentació del darrer recull de contes que s'acaba de publicar.

Hi ha qui diu que Bardera té un punxó a la punta del llapis: exposa la seva visió desencantada del món amb la més gran naturalitat, amb una prosa planera però incisiva, natural però explosiva, clara però no sempre transparent.

Un total de cinc-cents contes, un autor ben consolidat.

BIBLIOGRAFIA

Damià Bardera és escriptor i assagista. Doctor en Filosofia per la Universitat de Girona amb una tesi sobre l'obra narrativa del filòsof Josep Ferrater Mora.

1.- A part del llibre de poesia, *el penúltim vòmit* (Viena, 2008) que va guanyar el premi Marià Manent de Poesia de Premià de Dalt, Bardera ha anat publicant ininterrompudament conte, assaig i novel·la. El primer, *i alguns contes per llegir-los d'amagat* (El Cep i la Nansa, 2010), un recull de contes, va merèixer ser finalista del V Premi el Temps de les Cireres al millor llibre publicat en català l'any 2010 per un autor jove –menor de 35 anys.

A partir del 2010 i fins al 2016, va publicar uns quants llibres de narrativa, tots amb l'editorial vilanovina El Cep i la Nansa: *Fauna animal* (2011), *Els homes del sac* (2012), *Els nens del sac* (2013), *Contes de propina* (2014), *Nens de llet* (2016) i la novel·la *Viladelsac* (2015).

2.- L'any 2019 va veure la llum l'ANTOLOGIA *Un circ al pati de casa* (Empúries, 2019), amb pròleg de Toni Sala.

Col·labora habitualment a la Revista digital *Núvol*, amb articles de crítica literària sobretot. En té un sobre Víctor Català sobre *Solitud* i la figura de la protagonista de l'obra, la Mila.

3.- Ha fet assajos d'autors que l'han influït com Monzó, Espriu, Porcel, Pàmies, Víctor Català, entre d'altres.

4.- Té una web on es poden trobar escrits seus, entrevistes i crítiques dels llibres que ha anat publicant.

5.- Alguns dels seus contes s'han traduït al *polonès*, al croat, al *rus*, al *neerlandès*, al gallec, al castellà i a *l'anglès*.

6.- CAL RATOLIU

És un dietari que m'ha ajudat a posar els contes de Bardera en un context. Allí hi explica els seus orígens i els seus trets identitaris (pàg 33 i 34). Us convido a llegir aquest dietari, sabreu què vol dir ser de can Bardera de Viladamat. S'hi intueix la influència de l'avi en el llenguatge que fa servir en les seves obres, sobretot en els primer contes de *I alguns contes per llegir-los d'amagat*. Hi explica els orígens familiars que provenen de Galliners. I sobretot els de l'avantpassat del segle XIX que se les portava, el patriarca de Cal Ratoliu.

Us ho passareu bé. Hi explica moments importants que li han deixat empremta. Hi explica la primera feina a l'Estartit, o com ajudava a la feina de casa quan era adolescent i li tocava munyir vaques o el moment en què comença a llegir els llibres del Circulo de Lectores que li proporciona el seu oncle. No te pèrdua el capítol dedicat a Josep Maria Gironella i *Los cipreses creen en Dios*.

Parla també de la importància dels cotxes Peugeot a la família Bardera (de fet en un dels contes hi surt un Peugeot 505), de les anades a la perruqueria amb l'àvia i de com quedaven ben eixerits i pentinats.

7.-*Mediterròniament. La catalanitat emocional* (Biblioteca del Núvol, 2013), escrit conjuntament amb Eudald Espluga. Desmunten els tòpics que hi ha al darrere dels anuncis de la cervesa Damm. Bardera és contundent i us el recomano, perquè segurament més d'un els deveu haver patit, aquests anuncis. Són anuncis ensucrats i que pretesament retraten la nostra ànima mediterrània. Uns anuncis que promouen el bonrotllisme de façana i l'estultícia.

8.- *L'home del sac: arquetip modern del no-res*, és un assaig filosòfic on analitza els arquetips que funcionen a la cultura popular, sobretot el de la por i com aquesta es projecte en la mainada a través de personatges com l'home del sac (Emboscall, 2015). Les criatures projecten les seves pors a una figura exterior a ells, hi ajuda l'educació que reben. Seguint el filòsof Jung, Bardera analitza la figura de l'home del sac, l'arquetip de la por. A part, i en la línia dels arquetips que configuren la cultura popular, és interessant la reflexió que fa sobre la figura del Patufet i es pregunta el perquè ha arrelat tant en la cultura popular catalana, Patufet és l'antítesi de l'heroi hispànic. “En Patufet, un heroi menut, no-romàntic, que s'atreveix a sortir de casa amb el ferm propòsit que el respectin, això sí, sense molestar ningú”, en paraules de Bardera. Segons Bardera, l'estudi arquetípic dels nostres mites: els Capgrossos, la Moreneta, els gegants, el mite de Sant Jordi ens dóna un dibuix prou acurat de “l'ànima” catalana. L'home del sac-Viladamant

ANIMALS DE COMPANYIA

El llibre està dividit en dues parts. Una titulada *Bestiari* i l'altre, *Vocacions*.

La primera part de *Bèsties...* consta de 20 contes d'unes dues pàgines cadascun. Així, doncs, 20 animals conformen el bestiari que Bardera utilitza per explicar

sobretot el món de l'ensenyament actual. Ja el títol ens anuncia que els animals de companyia poden molt ben ser els companys de feina, els inspectors, els alumnes i el departament d'ensenyament que marca les directrius. Podríem dir que són un recull de faules d'animals, tal com va fer Llull, al *Llibre de les Bèsties*. Al Bestiari de Bardera hi surten lleons, conills, toros, cucs, ovelles, rates, ossos bruns, etc. Animals que es comporten com humans i humans que es comporten com animals. Aquesta fauna li serveix de recurs per explicar la mediocritat i la precarietat intel·lectual del món de l'ensenyament. Ningú no en surt salvat. Bardera reparteix a tort i a dret. Tot plegat, presenta un mostrari satíric on explica el dolor i, sobretot, la desorientació de mestres i alumnes des de fa anys, uns docents que aspiren a que els arribi la jubilació ben aviat, tal com s'explica al conte les rates.

Hi ha professors hipermotivats que impulsen programes absurds, d'altres estressats que només pensen en quan s'acabarà el suplici i que, mentrestant, fan la pilota a les autoritats del departament d'ensenyament (o d'educació, no sé mai com es diu).

Programes educatius de noms absurds —com el Projecte Peix per ajudar els malalts d'Alzheimer (p.19 «Peixos»); o el PETI: Projecte Entomològic Transversal Integrat (p. 36 «Les Mosques»)– o també agrupacions de mestres progressistes com l'Associació de Pedagogs Endavant (p. 10 el «Conills»).És divertit perquè totes aquestes nomenclatures poden sonar perfectament serioses.

Contes sorprenents com els «Marrans», que costen d'interpretar. Resulta que al pati de l'escola la brigada municipal ha tallat un arbre centenari davant la perplexitat del professorat perquè era d'on habitualment se suïcidaven els alumnes, penjats d'una bona corda.

Ja des dels primers contes, *Bèsties de Companyia* em va fer pensar en la novel·la *Wilt*, de Tom Sharp, un llibre que va fer furor entre els professors d'Institut als anys 80. A la novel·la de Tom Sharpe s'expliquen les facècies d'un professor de Formació Professional immers en la mediocritat del món de l'educació secundària. Wilt, el protagonista, tracta amb alumnes d'un cicle formatiu de carnisseria a la

Formació Professional. Joves desmotivats i també amb una dona, a casa, que no l'entén. Us el recomano si no l'heu llegit.

I la segona part, *Vocacions*.

Aquesta segona part té una trentena de contes. Hi surten professions tan curioses com: ventríloc, llenyataire, pidolaire, taxidemista, enterramorts, o escombriaire... Un món ben estrany, amb professions d'allò més estranyes. Una segona part que entronca amb la narrativa barderiana d'humor negre. Directa, aparentment planera i on l'absurd predomina per damunt dels discurs lògic.

A el «Turista» arranca amb una expressió contundent i ben barderiana: ja m'ho va dir el pare: “l'aventura està renyida amb un nòmina. Sóc una deshonra per a la família perquè tan aviat com vaig poder vaig fer oposicions, feina garantida.”

- A «Pidolaire», hi apareix una estàtua humana d'aquestes que hi ha a la rambla de Barcelona, que reclama la dignitat de la seva feina per tal de contribuir a dignificar el turisme de Barcelona.

-Un llenyataire transsexual que s'ha implantat un penis i que destrala en mà és incapaç de reprimir la seva virilitat i que es dedica el dia a llescar arbres a tort i a dret. Escriu: “és veure un arbre –sobretot si es tracta d'un exemplar centenari–, i em surt un no-sé-què de dins que m'impel·leix a fotre-li gardela, no me'n puc estar”.

-l'Escombriaire, un xicot que es troba bé amb la feina que fa, tot i que la família l'havien educat perquè tingués una carrera liberal, com advocat, arquitecte o metge. S'hi troba bé però la seva dona, amb molta menys formació, es dedica a la política. De fet, ella que és regidora de l'ajuntament, el va col·locar a la brigada municipal i, ara que el seu partit pot governar, la professió de l'home li suposa un fre per a la seva carrera política.

Bardera fa una literatura que t'interpel·la, t'incomoda. No et deixa indiferent. I sovint et deixa perplex, sense saber cap on tirar, o amb cara d'idiota perquè no has entès què et volia dir, si és que volia dir alguna cosa.

Tampoc és ben bé així, els personatges dels contes de Bardera, però ho viuen sense cap sentiment de tragèdia, són nihilistes, estoics. Les coses passen i ja està, per inversemblants que siguin. No tens la sensació que n'ha de passar alguna de grossa –típic del modernisme–, de la novel·la rural de Víctor Català, Raimon Casellas, Vayreda, o Pous i Pagès, on l'individu viu enfrontat a la natura: A *Solitud*, Santa Caterina i el Montgrí són descrits com si ens trobéssim a la part més alta del Pirineu.

Tot i ser ben present, el ruralisme ha quedat enrere en aquest nou recull de contes. Cert que en queden els animals, però el que sura és una manera de fer literatura cada vegada més complexa.

Res a veure amb Gerald Durrell, l'escriptor anglès que a finals dels anys cinquanta narra la seva infantesa a Corfú, a *La meva família i altres animals*. Durrell, germà de Lawrence, té una visió idíl·lica d'un anglès que viu en plena natura. Un món rural idealitzat i ensucrat.

Per acabar

Lluís Muntada al pròleg dels contes de propina diu:

“com els cercles concèntrics dibuixats i dilatats lentament per una pedra llançada a la superfície d'una aigua llisa, el contes de Bardera parteixen d'un mateix epicentre i es propaguen en irradiacions simètriques. Parteixen d'una idea vertebradora de la filosofia de Schopenhauer: donar importància als instints, subratllar la naturalesa instintiva de les persones. Les prolongacions literàries d'aquesta idea seran la desacreditació de la racionalitat oficial i l'acció d'esqueixar constantment un vel per comprendre que darrere les convencions socials i culturals hi batega l'instint.”

PREGUNTES

1.- **CAL RATOLIU** a) És un dietari que m'ha ajudat a posar els contes de Bardera en un context. Allí hi expliques els teus orígens, el Peugeot, Gironella, etc. (Pàg 34, final)

Dius, a l'article dedicat a Heidegger: “¿quin sentit té la literatura que en comptes de fer-nos pensar altrament, és a dir, en comptes d'ajudar-nos a veure la realitat amb uns altres ulls, es limita a repetir allò que tothom sap, allò que està de moda?” Ho pots explicar breument?

2.- **Als contes “Menjar de Gat”** a *Un circ al pati de casa* (llegiré les primeres línies) pàg 103, i a *Nens de llet*, “El pessebre” pàg 61 i un altre –ara no recordo quin és– un nen que es dedica a esbudellar gats. Els personatges dels teus contes tenen alguna cosa d'autobiogràfic? L'escriptor aragonès Javier Tomeo va contestar: “Uf, pues espero que mis personajes no tengan demasiado de autobiográfico...”

3.- Mediterraniament

La catalanitat emocional (Biblioteca del Núvol, 2013),

Aquest assaig publicat el 2013, feu una crítica dura contra els anuncis de la cervesa Damm. Què hi va veure, en aquests anuncis?

4.- **L'home del sac: arquetip modern del no-res**, (2015) és un assaig filosòfic on analitzes els arquetips que funcionen a la cultura popular, sobretot el de la por i com aquesta es projecta en la mainada a través de personatges com l'home del sac (Emboscall, 2015). L'home del sac encapçala bona part dels títols dels teus contes (Viladamat-Viladelsac).

En aquesta línia et preguntes per què la figura d'en Patufet ha arrelat tant en la cultura popular catalana (anti-heroi hispànic)?

5.- PRESENTACIÓ BÈSTIES DE COMPANYIA

Breu introducció meva de com està estructurat el llibre.

A *Bestiari*, lectura per part teva del conte “El conill”

A *Vocacions*, lectura del conte “Escombriaire”.

6.- Als teus contes, tot i ser divertits, presents una visió de la societat força pessimista. Algú ha dit, desencantada. I ho fas com aquell que no vol la cosa. A través de la faula dels animals, a *Bestiari*, i escrit d’una manera ben planera descrius sovint situacions que podríem qualificar d’humor negre. És així?

7.- En alguna entrevista dius com et plantejes el fet d’escriure:

Escric per automatismes psíquics. Quan començo a escriure, jo no sé cap a on anirà el conte.

És així?

8.- Enrique Vila Matas a una entrevista a LV, comentant el seu darrer llibre “Montivideo”, diu que bàsicament escriu per divertir-se. Y diu: «La palabra “diversión” goza de pésimo prestigio en el mundo literario. Al parecer, el dolor y la angustia deben ser las verdaderas hadas protectoras de la inspiración y del hallazgo definitivo del tono estilístico. En pocas palabras, no hay nadie más respetado que un escritor atormentado» Com ho veus?

9.- Seguint Vila-Matas, diu que un dels seus referents pel que fa a la seva manera d’escriure és el “Fracasista” Julio Ramon Ribeyro al llibre *La palabra del mudo*. “De la mano de Joyce, James, Hemingway y Borges descubrí nuevas probabilidades y goces en el relato breve; la lógica del absurdo, la habilidad técnica, el arte de lo no dicho, la eficacia del diálogo, y la sapiencia y fantasía puestas al servicio de paradojas y parábolas intelectuales”. Ribeyro marca quins són els requisits que per ell ha de complir el conte. 1.- Explicar una historia 2.- real o inventada. Si és real ha de semblar inventada i si és inventada, real. 3.-ha de ser breu 4.- la historia ha de commoure, intrigar o sorprendre. Si no compleix aquest requisits no existeix com a conte. 5.- ha de ser directe, senzill, sense ornaments ni digressions. 6.-ha de mostrar, no ensenyar. 7.-ha de presentar un

conflicte on els personatges han de prendre una decisió 8.-Cada paraula és imprescindible, no hi sobra res. 9.-El desenllaç ha de ser sorprenent.

Què en penses, de Ribeyro i els “fracassistes”?